

כְּשִׁילּוּשׁ פָּרָה

[... ..] מו ל[... ..]
[פ.] תַּחְתָּה לָנוּ שְׁעָרֵי [...]
[... ..] רָהָ / קָ <דוּשׁ>

30



קז. קדושתא לשבת דברי

מעמד דברי דר פינחס זל

א

אֲדַבֶּרָה דְּבָרִים מְצוּיָנִים
בְּזָכְרֵי פֹעֵל אַבּוֹת הָרָאשׁוֹנִים
גְּנָאֵי אֲשֶׁר עָשׂוּ וְהִקְהָא שִׁינֵי בָנִים
דְּרַכָּם עֵיקְלוּ בְּכָל פִּינָים

הָגְלוּ מִמְּקוֹם יְסוֹד אֲבָנִים
וּבְשָׁנֵי דְרָכִים צוּרִם רוֹזְנִים
זְמַן הָעֶזְזוּ בְּסִגְנֵי כְהָנִים

5

29 [פ.]תחתה לנו שערי נראה מחוק בקו

קז. מקור: אנטונין 987.

2 בזכר כפול והראשון מחוק

הקודמת, על קניית הפרה מגוי). ולענין השווה פס"ר י"ד (דף נו): 'הא למדת שמכל מקום לוקחים פרה בין מישראל בין מגוי'. 27 כשילוש: קשה, ואולי לשון השלשת מעות לשם קנייה. והפזמון שבהמשך לקוי, ואין לעמוד על חתימתו. 29 שערי וכו': ניתן אולי להשלים (על פי ענין הפיוט, וחרוז הסור הבא): שְׁעָרֵי טְהָרָה.

קז. 1 מצוינים: הניכרים לכול. 2 אבות הראשונים: אבותינו שחטאו (ראה בביאור לטור הבא). 3 והקהא שיני בנים: על פי יר' לא, כח (ובדומה יח' יח, ב): 'אבות אכלו בסר ושני בנים תקהינה'. ואפשר שיש כאן רמז לאבות שיצאו ממצרים וחטאו בעגל בי"ז בתמוז (ראה משנת תענית ד, ו), וכל הדורות משלמים על חטאם; השווה שמו"ר מג, ב: 'אין דור ודור שאינו נוטל אוקיא ממעשה העגל'. 4 דרכם עיקלו: סטו מדרך הישר וחטאו. בכל פינים: בכל פינות הארץ, בכל מקום. 5 ממקום יסוד אבנים: מציון, על שום יש' כח, טז (והשווה גם מל"א ה, לא). 6 ובשני ... רוזנים: קשה, ואולי הנוסח משובש; וייתכן לפרש 'רוזנים' כפועל שעניינו רזון והחלשה, והכוונה: בשני הדרכים המפורטים בהמשך (עזות הפנים כלפי הכהנים והנביאים) הכחישו והתישו ישראל כביכול את כוחו של הקב"ה ('צורם'); השווה ספרי דברים שיט (עמ' 305): 'כל זמן שאני מבקש להיטיב לכם אתם מתישים כח של מעלה'. 7 העזו בסגני כהנים: העזו פניהם כלפי הכהנים שהוכיחם על מעשיהם הרעים, והכוונה כנראה להריגת זכריה בן יהוידע הכהן (דה"ב כד, כ-כב) ולהתנכלות לירמיהו (יר' יא, יח-כג ועוד).

חוייבו והלעיבו במלאכי מעונים

טעו ותעתעו בנביאים מתוקנים

ילדי שלשת איתנים 10

קקורא דגר נמשלו אמונים

להבין בדברי ירמיהו בן חלק יהוה מן הכהנים

ככ>תוב> דברי ירמיהו <בן חלקיהו מן הכהנים אשר בענתות בארץ בנימן> (יר' א, א) ונ>אמר> כי לא יעשה <י אלהים דבר כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים> (עמ' ג, ז) ונ>אמר> דברי למואל מלך <משא אשר יסרתו אמו> (מש' לא, א) ונ>אמר> ויהיו מלעיבים במלאכי האלהים ובוזים את (!) דבריו ומתעתעים בנביאיו עד עלות חמת יי בעמו עד לאין מרפא (דה"ב לו, טז)

קח. משבעתא לשבת דברי

....

הקדוש | יחיד ולא א [... ..] ברכה

ישבתי [... ..] אני מדוכדכה

כיעס [... ..] ליהם בפסל מסיכה

[...] כן חוייבו ממערכה

לב [... ..] ונעשיתי הפיכה 5

[...] ירדו טללי ברכה

בך>כה> | [...] ות בו במסעד

קח. מקור: ט"ש K 23.3.

8 חוייבו: נתחייבו בעונש, חטאו. והלעיבו: והעליבו, ופגעו. במלאכי מעונים: בשליחי שמים, הם הנביאים, ועל פי דה"ב לו, טז. 9 ותעתעו בנביאים: על פי דה"ב שם. מתוקנים: שדרכיהם ישירות ומתוקנות. 10 ילדי ... איתנים: בני שלושת האבות, עם ישראל. איתנים: כינוי לאבות (השווה ירושלמי ר"ה א, ב, דף נו ע"ד: "בירח האיתנים", שבו נולדו האבות). 11 כקורא דגר: כקורא (מין עוף) שדגר ולא ילד, המשול לעשה עשר ולא במשפט, על פי יר' יז, יא. אמונים: ישראל.

קח. בכתב היד היחיד המביא פיוט זה קרע גדול, ועל כן טורים רבים לקויים ואין אפשרות לפרשם. תודתי נתונה לתלמידי מר יהושע גרנט שבדק למעני את כתב היד במקור. 3 כיעס [... ..] ליהם: אולי: פיעסוני (או פיעסוהו) בהבליהם (השווה דב' לב, כא). 4 חוייבו ממערכה: ייתכן שטור זה מדבר על ביטול התמיד ב"ז בתמוז (השווה משנת תענית ד, ו). 6 [...] ירדו ... ברכה: נראה שבראש הטור באה מילת שלילה (כגון 'לא'), ולעניין השווה משנת סוטה ט, יב: 'מיום שחרב בית המקדש אין יום שאין בו קללה ולא ירד הטל לברכה'.

חַי חלה [...] ואֹתוֹ הָרַעַד
חֲנוּן [...] לְעוֹלָמִי עַד
וְהוּא יִנְחִי [...] זֹאת מְנוּחָתִי עַד עַד 10

ב>רוך... מקדש השבת<

הַשְׁבֵּת | מֶלֶךְ נָתַן לִי לְסִפְרָה
מֵאֲסָתִי אֲנִי בְּבֵית הַבְּחִירָה
נִכְלַמְתִּי בַּבְּטִלְתִּי הֶלְכָה וּמִקְרָא
נַעֲוִיתִי שְׁחוּתִי בְּיַד כָּל אֲרוּרָה
סוֹעֲרָתִי כְּאֲנִיָּה וְלֹא קִיבַלְתִּי עֲתִירָה 15
סָרַף בָּאֵשׁ אֶפְסִסְמוּס אֶת הַתּוֹרָה

ה>תורה< | שָׁרַף אוֹתָהּ לְבִנְיָנִי
סִיּוֹם הֶלְכָה לֹא אָמְרוּ זְקִינֵי גְבוּנֵי
סָלָה יָשׁוּב עֲלֵינוּ וַיִּבְנֶה מְקוֹם דּוֹכְנֵי
סָח זִבְחָ[ו] זִבְחֵי צֶדֶק וּבֶטֶח>חַו< אֵל יִי 20

ב>רוך... שאותך<

מִיָּמֵי קֶדֶם | עָרַכְתִּי קֶרֶבָן בְּהִיכָל
עַתָּה חָשׂוּ בַּטִּלְתִּי קֶרֶבָנִי וְלֹא הָיָה נֶאֱכַל
פְּעִיתִי כְּנִיתָן בְּשָׂרִי לְמֵאֲכָל
פָּרַשׁ יָדוֹ צָר וַיִּלְדֵּי נָשִׁים שִׁיכָל
צָרְרוּנִי שׁוֹדְדִים בְּבֵית וּבְהִיכָל 25

8 חי חלה: לא ברור בכתב היד אם לפנינו תיבה אחת או שתיים, וכן אם כתוב 'חלה' או 'חלק', וקשה. 10 ינחי [...]: אולי הוא: 'ינחילם' או כיוצא בזה, אך הנ' מסופקת. זאת ... עדי עד: כינוי לירושלים, על פי תה' קלב, יד. 11 מלך: הקב"ה. נתן לי לספרה: נתן והודיע לי (את מצוות שבת). 13 בבטלתי: נראה שצריך להיות: כְּבִטְלָתִי. 14 נעויתי שחיתי: תה' לח, ז. ביד כל ארורה: ביד כל מלכות רשעה המציקה לישראל. 15 סוערתי כאניה: עם ישראל המיטלטל בגלות נמשל כאן לאנייה בעת סערה בים (ובדומה אצל הקלירי, כגון 'אם סוערת בלב כְּאֲנִיָּה'; ראה אליצור, קדושה ושיר, עמ' 45, והשווה שם, עמ' 48). ולא ... עתירה: כנראה משמעו: והקב"ה לא נעתר לתפילתי; אך אולי צריך להיות: ולא קיבלת. 16 סרף ... את התורה: הוא מן הצרות שאירעו בי"ז בתמוז, על פי משנת תענית ד, ו: 'ושרף אפיסטמוס את התורה' (והניקוד על פי כ"י קויפמן). 17 לבניני: קשה. 18 סיום הלכה: הלכה ברורה ומצוינת. 19 מקום דוכני: את המקדש. 20 זבח[ו] ... אל יי: תה' ד, ו. 21 מימי קדם: למקור הצירוף ראה במבוא, פרק תשיעי, סוף סעיף 3. 22 חשו: הקריאה מסופקת, וקשה. 23 פעיתי: כך נראה בכתב היד, ומשמעו: בכיתי וזעקתי; אך אולי כתוב 'פערתי'. 24 פרש ... צר: על פי איכה א, י. וילדי ... שיכל: ושיכל את הנשים כאשר הרג את ילדיהן.

צַר כְּהַעֲמִיד צֶלֶם בְּהִיכָל

בְּהָיָה <יָכַל> | חָרְפוּ וְגָדְפוּ אוֹיְבֵי
חֹמֶה וּבֵית חָרְבוּ מִחֲרִיבִים
חֲנוּן יָשׁוּב עַל עַם נֶאֱהָבִים
חֹקֵר כְּלִיּוֹת הָטִי [בְּהָ] יִי לְטוֹבִים 30

ב>רוך... הטוב<

[לְהוֹדוֹת] | קִמַּמְתִּי עִם נָגִיד [וְשָׂר]
[ק...] עֵתִי כְּגִלְיוֹר וְטוֹבוּ מִנִּי [...]ס
רְעִצּוֹנִי וְשָׂר [...]ס
רֹעֲנָנְתִי בִּינִיָּהם [...]כָּה מִינִי הַסֵּר
שֵׁן [...]ס
תִּיעוּבָה כְּבִישָׂר [...]ה כְּחִיבִי בְּשִׁבְעָה [עֲשָׂר] 35

[בְּשִׁבְ]עָה <עָשָׂר> | זִיְהִרְנִי כְּהַצְרִיחַ
[זִי]רְעָה כְּהִנִּים מִבֵּיתוֹ הַפְּרִיחַ
[ק...] יָשׁוּב עָלַי וּתְפִילָתוֹ נִרְצָה לְרִיחַ
קוֹל מִבִּשָּׂר יֵשׁ [...]ר וְרֹב שְׁלוֹם עַד בְּלִי יָרִיחַ 40

ב>רוך...< עושה <השלום>

קט. מקדושתא לשבת נחמו: קיקלר

אֶפְאֵר לָזָה אֱלִי וְאֶנְהוּ
בְּנִיחוּמֵי אֲבֵלִים בְּבֵית נְוִיהוּ

קט. מקור: אדלר 414, דף 4-5 (בתוך קדושתא כלאיים לנחמו).

26 כהעמיד צלם בהיכל: גם הוא מן הצרות שאירעו בי"ז בתמוז, על פי משנת תענית ד, ו. 28 חרבו: החריבו. 30 חוקר כליות: כינוי-פנייה להקב"ה (על שום יר' יז, י), אך הקריאה מסופקת. הטי[בה] יי לטובים: תה' קכה, ד. 31 [להודות]: ההשלמה על פי צורך השרשור. [ושר]: ההשלמה על פי החרוז והעניין. 32 כגליור: כמשרת זוטר (מן היוונית: γαλιάρως; ראה במילוני לשון חכמים). 34 רועננתי: כך נראה בכתב היד, אך מתבקש פועל שלילי (כגון רועצתי), וקשה. 37 [בשב]עָה <עָשָׂר>: בי"ז בתמוז. זיהרני: הזהירני. כהצריח: כאשר נתן עליי בקולו והענישני. 39 ותפילתו: כך נראה בכתב היד, אך אולי צריך להיות: ותפילתי. נרצה: אולי צריך להיות: ירצה. לריח: להיות לפניו כריח ניחוח, כקרבנות. 40 יש[...]: על פי שרידי אותיות בכתב היד נראה להשלים: יְשְׁמִיעֵם. ורוב ... יריח: תה' עב, ז.

קט. סיומות מקראיות: יש' כה, ט. 1 לזה אלי ואנוהו: על פי שמ' טו, ב. 2 בבית נויהו: במקדש;

וְאָמַר בַּיּוֹם הַהוּא

גִּלְיָה שְׂכִינְתָּךְ אֵלַי זֶה

דְּבִיר הוֹדְךָ נַחֲזֶה

הִנֵּה אֱלֹהֵינוּ זֶה

5

הוֹד וְהָדָר פָּעֵלוּ

וְצִדְקָתוֹ עוֹמֶדֶת לַמַּחֲכָה לוֹ

זֶה יְיָ קוֹיֵנוּ לוֹ

פְּלוּשִׁים נִצַּח לְנַחֵם

חַיֵּשׁ לַעֲמֹךְ מִנַּחֵם

שְׂרָתִי תִנַּחֵם / קְדוֹשׁ

10

ק. מקדושתא לשבת נחמו

אַתָּה / תִּנַּחֵם תֵּל תַּלְפִּיּוֹת הַמְּפֹאָר

שׁוֹהֵם תִּבְנֶהוּ וְלִמְחֲכֵי לוֹ יוֹשְׁפָר

מִתִּים / תִּפְקֹד מַעֲכָר

וְאַבְלִים תִּנַּחֵם / בְּתַקְעֶךָ שׁוֹפָר

אַתָּה / רַבְּתִי תִיָּסַד בְּסַפִּירִים

קוֹמָמָה בְּאַרְבַּעַת טוֹרִים

5

ק. מקורות: אוקספורד Ms. Heb. e. 69 (2847/20) דף 61 (בתוך קדושתא כלאיים לנחמו, ג); ט"ש ס"ח 235.120 (שוב בקדושתא כלאיים, 12-3, א); הספרייה הבריתית, Or. 5557 O דף 97 (בקדושתא דומה, 4 'בתקעך' - 12, ב). 3 מעפר תפקוד (!) א 4 בשופר אב 5 בספרים (!) א 6 בארבעה] ה' תלויה א

ועל פי זה נראה שהאבלים הנזכרים כאן הם ישראל שבגלות. 4 אלי זה: על פי שמ' טו, ב. 5 דביר הודך: מקדשך. 7 הוד ... פעלו: תה' קיא, ג. 8 וצדקתו עומדת: שם. למחכה לו: על פי יש' סד, ג. 10 פלושים: על פי ההקשר כינוי לישראל, ואולי על שום התפלשותם בעפר הגלות. 11 מנחם: המשיח (השווה ירושלמי ברכות ב, ד, דף ה ע"א). 12 שרתי: ירושלים (איכה א, א).

ק. 1 תל תלפיות: כינוי לירושלים ולמקדש, השווה ירושלמי ברכות ד, ה, דף ח ע"ג: "בנוי לתלפיות" (שה"ש ד, ד), תל שכל הפיות מתפללין עליו. 2 יושפר: ייטב. 4 בתקעך שופר: על שום זכ' ט, יד, ונראה נוסח המקבילות: בשופר. 5 רבתי: ירושלים, על פי איכה א, א. תיסד בספרים: על פי יש' נד, יא. 6 בארבעה טורים: כנראה: בהשבת בגדי הכהונה, ובהם החושן שהיו בו 'ארבעה טורים אבן' (שמ' כח, יז); אך אולי משמעו: על ארבעה הרים ('טורים', על פי הארמית, וראה לעיל, לט, 72), השווה מדרש תהלים סח, ט (עמ' 318): "נכון יהיה הר בית ה' בראש ההרים" (יש' ב, ב), אלו תבור וכרמל וסיני וציון' (וראה פסדר"כ קומי אורי ד [עמ' 321]: 'עתיד הק' להביא סיני ותבור וכרמל, ולבנות בית המקדש על גבי ראשיהם'; ומניין זה של שלושה הרים דווקא מפורש

מִתִּים / תִּנְעָר מִקְבָּרִים
וְאַבְלִים תִּנְחֹם / בְּמָה נָאוּ עַל הַהָרִים

אֶתָּה / צִיּוֹן תִּחְנוֹן דּוֹדֵי צַח
פִּינוּתִיָּה בְּאַבְנֵי חֶפֶץ תִּצְחָצַח 10
מִתִּים / תִּחְיָה כְּפָצַח
וְאַבְלִים תִּנְחֹם / בְּבֹלַע הַמָּוֶת לְנֶצַח

קיא. קדושתא לשבת ענייה סוערה וראש חודש

הקדושה לשבת עניה וחודש

א אֶהְבֶּה בְּמִשּׁוֹשׁ הוֹתָאָמָה
בְּמַרְגּוּעַ וְ[ג]ֵל [עֲנִיָּה] סוֹיָמָה
גֵּן נְעוּל כְּלָתִי חֲתוּמָה
דִּיצַת טוֹב[ים] הֶשְׁנִים גְּלוּמָה
הלא כְּעֶזֶר אַחִים קוּיָמָה 5
וּבְחֶסֶד וְאַמֶּת רֹשְׁמָה

11 בפצח אב 12 תנחם] חסר ב כבלע א

קיא. מקור: ט"ז H 5.3 10 (הקדושתא כולה, מנוקדת. האותיות מחוררות במקומות רבים). נדפס: זולאי, פיוטי ינאי, שעח (פיוט ה); יהלום, חילופי מלכויות, עמ' 11, וכן בספרו פיוט ומציאות, עמ' 104 (162-169); שפיגל, אבות הפיוט, עמ' 243-255 (כל הקדושתא).

בפיוט אחר של ר' פינחס [סב, 6], ועל כן אולי הפירוש הראשון עיקר). 8 במה נאו על ההרים: יש' נב, ז, וההמשך שם: רגלי מבשר. 9 דודי צח: כינוי להקב"ה, על פי שה"ש ה, י. 10 באבני חפץ: על פי יש' נד, יב. 11 כפצח: כפי שהבטחת; ובמקבילות: בפצח, כלומר: באמרתך. 12 בבלע המות לנצח: על פי יש' כה, ח.

קיא. א. 1 אהבה ... הותאמה: כנראה (על פי ההקבלה לטור הבא): אהבת ה' לישראל המתבטאת במצוות שבת באה בהתאמה ובצירוף ליום השמחה ('משוש') שבקריאת הפטרת הנחמה או בראש החודש (ולפירוש 'אהבה' כרמז לשבת ראה להלן, טור 25, ובלשון 'אהבה בתענוגים' [שה"ש ז, ז] המובא בשרשרת הפסוקים של המחיה). 2 במרגוע ו[ג]יל: בשבת ובשמחה. [עניי]: ישראל שבגלות. סוימה: צוינה. 3 גן נעול ... חתומה: על פי שה"ש ד, יב (ראה בשרשרת הפסוקים), והשווה מדרשו על צניעותן של בנות ישראל בשה"ש ד על אתר ובמקבילות. כלתי: ישראל. 4 דיצת טוב[ים] השנים: השמחה שבהצטרפות שתי הקדושות (כנראה: שבת וראש חודש); ועל פי קה' ד, ט (ראה בשרשרת הפסוקים). גלומה: עטופה (כבגלימה) ומפוארת. 5 כעזר אחים קויימה: הקדושות שהצטרפו יחדיו מסייעות זו את זו כאחים העוזרים זה לזה; והטור רומז ליש' מא, ו (ראה בשרשרת הפסוקים). 6 רושמה: צוינה.

זיו שלוש אותות הורקמה
חודש ושבת ענייה הונעמה

טכס שעריה בספיר להקימה
ידידות משפ[נו]תיה לרוממה 10
כלילת יופי תיקרא רוחמה
לבשר כן עניה סוערה <לה> <א> נוחמה <ה>

ככתוב <עניה סוערה לא נוחמה הנה אנכי מרביץ בפוך אבניך ויסדתיך בספירים
(יש' נד, יא)

ונאמר <טובים השנים מן האחד > אשר יש להם שכר טוב בעמלם <קה' ד, ט>
ונאמר <גן נעול אחותי כל-ה גל נעול מעין חתום > (שה"ש ד, יב)
ונאמר <איש את רעהו יעזורו ולאחיו יאמרו > חזק (יש' מא, ו)
ונאמר <לרקמות תובל למלך בתולות אח-ריה > רעו-תיה <מוב-אות > ל-ך <תה'
מה, טו>
ונאמר <מה ידידות [משכ]נ-ותיך > יוי צבאות (תה' פד, ב)

א' [צ]באות <א > | שוב נא
היות לנו למשענה
החזק מגן וצנה 15
בצדק גם יוקח נא

ב <רוך... מגן אברהם >

ב מוכנה השמחה בפינותיך
נהג שלוח בארמנותיך
שמחה וגיל במישכנותיך
עוז שבת וחודש קדושותיך 20

7 זיו: כאן: הוד ותפארה. שלוש אותות: שלוש הקדושות: שבת, נחמה וראש חודש. הורקמה:
נתקשטה (השווה לפסוק 'לרקמות תובל למלך' המובא בשרשרת הפסוקים). 8 חודש וכו': ראש
החודש והשבת נצטרפו להנעים לענייה, ישראל (ראה טור 2); ועל פי דרכו רומז הפייטן לשלוש
הקדושות יחדיו. 9 טכס: סידור, בניין. בספיר: על פי הפסוק הסמוך: 'ויסדתיך בספירים'.
10 ידידות משכ[נו]תיה: על פי תה' פד, ב (ראה בשרשרת הפסוקים; והניקוד 'ידידות' על פי כתב
היד). 11 כלילת יופי: ירושלים, על פי איכה ב, טו. דוחמה: על פי הושע ב, ג.
א'. 13 [צ]באות <א >: ראש הטור חסר, ואולי יש להשלים: [צ]באות <א >; והטור על פי תה' פ, טו.
15 החזק... וצנה: תה' לה, ב. 16 גם יוקח נא: אברהם, שאמר 'קח נא מעט מים' (בר' יח, ד).
ב. 17 בפינותיך: בכל קצות ארצך. 18 נהג: הניקוד בכתב היד, ומשמעו כנראה: הקב"ה הנהיג
והביא. שלוח בארמנותיך: תה' קכב, ז (ראה בשרשרת הפסוקים).

פֶּרַח מִכֶּהֶן מִבֶּשֶׁר יְשׁוּעוֹתִי
צֶדֶק וְשָׁלוֹם נְשִׁיקוֹתִי
קִירָבִתִּי מֵאַרְבַּע נְפֻצוֹתִי
רָנִי בְּקִיבוֹץ בְּנֵיךְ וּבְנוֹתִי

25 שֶׁבַת תַּעֲנוּג שְׁבוּתִי
שִׁינוֹן חוֹדֶשׁ דְּתוֹתִי
תָּמִיד נִתְּמַנּוּ שְׂרוֹת מְנִיקוֹתִי
תִּרְתִּי לְבָנוֹת כְּדָכַד שְׁמִשׁוֹתִי

ככת>וב> ושמתי כדכד שמשותיך >ושעריך לאבני אקדח וכל גבולך לאבני חפץ<
(יש' נד, יב)

ונ>אמר> באו שעריך בתודה חצ>רתיו בתהלה הודו לו ברכו שמו> (תה' ק, ד)
ונ>אמר> חסד ואמת נפגשו צ>דק> וש>לום> נש>קו> (תה' פה, יא)
ונ>אמר> מה יפית ומ>ה> נע>מת אהבה בתענוגים> (שה"ש ז, ז)
ונ>אמר> יהי שלום בח>ילך> ש>לוה> ב>ארמנותיך> (תה' קכב, ז)

ב' בְּאַרְמְנוֹתֶיךָ | שְׁלֹוּהַ
בְּקִהְלוֹתֶיךָ חֵיבָה 30
וְכֹלָם יִחְיוּ בְּטָלְלִי נִדְבָה
בְּצֶדֶק א[... ..] א בָּא

ב>רוך ... מחיה<

ג פֶּתַח הַגְּדוֹל
[...] לְהַגְדוֹל

21 פרח מכהן וכו': הניקוד על פי כתב היד, והוא מלשון 'פרחי כהונה', אך ייתכן שצריך להיות: פֶּרַח, כלומר הופיע, ו'מכהן מבשר ישועותיך' הוא כינוי לאליהו מבשר הגאולה (מלאכי ג, כג), והוא 'מכהן' משום זיהויו עם פינחס בן אלעזר הכהן (השווה פדר"א מז, דף קיג; רש"י לב"ב קכא ע"ב).
22 צדק ... נשיקותיך: צדק ושלום נתחברו למענך; והלשון על פי תה' פה, יא (ראה בשרשרת הפסוקים). 23 מארבע: מארבע כנפות הארץ. 25 תענוג שבוּתִי: יום עונג לישראל ששבו מגלותם. 26 שינון ... דתותיך: שיעורו כנראה: (ראש) חודש (נועד ל)שינון דתותיך, כלומר ללימוד תורה (אולי משום שביום זה נהוג היה להקביל פני הרב; השווה בבלי ר"ה טז ע"ב ועוד).
27 תמיד: מכאן ולתמיד. נתמנו: נקבעו. שדות מניקותיך: על פי יש' מט, כג. 28 תרתי: ביקשתי. שרשרת הפסוקים. באו שעריך וכו': הפסוק הובא משום השערים הנזכרים בו, בהתאמה ל'ושעריך לאבני אקדח'. מה יפית וכו': ראה בביאור לטור 1.

בי. 32 א[... ..] א בא: נראה שהיה כאן כינוי ליצחק, ואולי: אב (או: איש) מבוא בָּא, על פי בר' כד, סב.

ג. 33-35 פתח הגדול: השער המזרחי של העזרה, האמור בפסוק הראשון שבשרשרת. נהג קולו

35 נִהַג קוֹלוֹ לְגִדּוֹל
חֲזִיזוֹן סוֹדוֹ לֹא יִדּוֹל

בְּקִרְקַע נְשִׁיָּה
יּוֹפֵי שַׁעַר בְּעִלְיָה
רִישׁוֹם עֲשָׂרָה קוֹלוֹת נְחוּיָה
בְּכֵן יִשְׁמְעוּ מִירְחוֹ לְשַׁעֲיָה 40

יְדִידוֹת אֲנָשִׁי מְשֻׁמָּר
עִי[ט]וֹר פֶּתַח יוֹאֲמֵר
קֶץ שַׁבַּת וְחוֹ דָּשׁ > יוֹגְמֵר
בְּטַעַם כֹּה אָמַר

ככ>תוב> כה אמר יוי צבא (!) שער החצר הפנ>ימית> הפנה קדים יה>יה> סג>ור>
שש>ת> ימ>י> ה>מעשה> וביום השבת יפתח וביום החדש יפתח> (יח' מו, א)
ונ>אמר> והשתח[ו]ע[ו] הָאֲרֶץ פתח הש>ער> הה>וא> בשבתות ובחדש>ים> לפ>ני> יוי
(שם ג)

ונ>אמר> והיה מדי חוד[ש] בחד[ש] שו ומדי שב>ת> בש>בתו יבוא כל בשר להשתחות לפני
אמר יי> (יש' סו, כא)

ימלוך יוי >לעולם אלהיך ציון לדור ודור הללו יה> (תה' קמו, י)
ואתה קדוש >יושב תהלות ישראל> (תה' כב, ד)

אל נא

ד 45 אֶהְבֶּה כְּפוֹלָה / בְּשַׁבַּת וְחוֹדֶשׁ מְגוֹלָה

40 לשעיה] בין השיטין

לגדול: החזר את קולו הגדול; ועל פי משנת תמיד ג, ח: 'מיריחו היו שומעין קול שער הגדול שנפתח'.
36 חזיון סודו: אולי: מראה כיסוי, שכן הוא 'יהיה סגור ששת ימי המעשה' (להלן, בראש שרשרת
הפסוקים). לא יידול: לא יופחת. 37-38 בקרקע וכו': כנראה: במקום המוגבה מכל העולם מצוי
אותו שער ביופיו. נשייה: כינוי לארץ, על שום תה' פת, יג. שער: בכתב היד מנוקד 'שַׁעַר', אך בהקשר
של הפסוק המתפייט ('שער החצר' וגו') נראה שהמכוון כאן הוא 'שַׁעַר'. בעלייה: מנוקד כך בכתב
היד, והוא כמו: בְּעִלְיָה, במקום מוגבה. 39-40 רישום: חוזק, רושם. עשרה קולות ... ישמעו מירחו:
הם הקולות המנויים בתמיד שם (כולל ריח הקטורת); ולפירוט עשרת הקולות השווה גם לב,
399-439, ובביאור שם. לשעיה: לפנות אליהם. 41 ידידות וכו': הפייטן מונה דברים שעתידים
לחזור לתיקונם עם בוא הגאולה, והראשון שבהם: השבת משמרות הכהנים לעבודתם.
42 עי[ט]וֹר פתח: קישוט ופיאור השער המזרחי; אך ההשלמה מסופקת. יואמר: יתעלה (השווה דב'
כו, יז-יח). 43 קץ: מועד, זמן. יוגמר: ילמד, יקבע כתקנתו. 44 בטעם: בציווי. כה אמר: תחילת
הפסוק הסמוך, ובשרשרת כולה באים פסוקים מעניין שבת וראש חודש.

וּבְעֵינַיִן עֲנִיָּה אֶהוּלָה / וּבְנוּעִם גִּילָה
 אֲדִירָה וּמְכֻלָּה / שֶׁבֶת בְּצֶהְלָה
 וְחוֹדֶשׁ בְּעִלְיָה / בְּ[שִׁי]לוֹשׁ חֲתוּלָה
 וְלִרְקָמוֹת מוֹבְלָה / בְּתוֹאֵם גְּדוּלָה
 זֹאת סוּרָה וְגוּלָה / ח[י]שׁ לָהּ תַעֲלָה 50
 לְ[ר]פָּאֵת מַחְלָה / וּלְהִסִּיר כִּיסָּלָה
 וּלְהַחֲיִשׁ רְטִיָּה לְכָלָה / לְהַרְבִּיץ [...] יֵלָה
 [...] צֹר תַחֲלָה / יוֹשֵׁת לְגְדוּלָה

בְּ[דב]ר אל חי וק<יים> מרום נורא וקדוש

ה
 אַז שֶׁבֶת בְּחֶרֶת מִימּוֹת עוֹלָם / וְחוֹדֶשׁ הֵיכָנֶת לְתִיקוֹן עוֹלָם] 55
 בְּתַת רְטִיָּה לְטְרִיָּה הֵיבְנֶת לְהַכִּינָה / הָיִיתָ לְעֲנִיָּה רְפָאוֹת וְתַקְ[נ]ה
 גַּם רְשׁוּיּוֹת אַרְבַּע הוֹזְמָנוּ בְּשֶׁבֶת / שְׁתִּים לְפִטוֹר וְשְׁתִּים לְחִיּוֹב כְּמִשְׁ[יב]ת
 דְּרִישַׁת הַחוֹדֶשׁ עֵיבוֹר בְּחֻלְקִים / בְּמִנְיִן כְּמוֹסִים וּבְאַצְבַּע חֻקִּים

53 וק<יים> בין השיטין

ד. 46 ובעניין ענייה: ובקריאת 'ענייה סוערה'. אהולה: עטופה ומכוסה, כלומר: קריאת 'ענייה סוערה' מצטרפת לקדושת שבת וראש חודש. 47 ומכוללה: ומעוטרת. 48 וחודש בעלילה: וקביעת החודש על פי הירח, אם 'נראה בעליל' (משנת ר"ה א, ה). ב[שִׁי]לוֹשׁ: בשלוש הקדושות שנצטרפו. חתולה: כנראה: קשורה, רמז לצירוף שלוש הקדושות. 49 ולרקמות מובלה: על פי תה' מה, טו. 50 זאת: כינוי לישראל (על שום שה"ש ג, ו ועוד). סורה וגולה: ישראל שבגלות, על פי יש' מט, כא. תעלה: רפואה, גאולה. 51 ל[ר]פאת מחלה: לרפא את 'מחלת' הגלות, ולהשיב את כנסת ישראל לאיתנה ולקדמותה. כיסלה: טיפשות, חטא. 52 רטייה: רפאות, גאולה. לכלה: לישראל הכלים בגלות.

ה. 54 לתיקון עולם]: לכפרה (השווה לתפילת מוסף לראש חודש). 55 רטייה לטרייה: תרופה למכה טרייה, כלומר: כפרה וגאולה. לענייה: לישראל. 56 רשויות ארבע ... בשבת: השווה לברייתא בבבלי שבת ו ע"א: 'תנו רבנן, ארבע רשויות לשבת: רשות היחיד, ורשות הרבים, וכרמלית, ומקום פטור' (וראה נוסח קצת שונה בירושלמי שבת א, א, דף ב ע"ד). הוזמנו: ניתקנו. שתים לפטור: הן כרמלית ומקום פטור. ושתים לחיוב: רשות היחיד ורשות הרבים. כמש[יב]ת: כמצוות התורה, שהיא 'משיבת נפש' (תה' יט, ח). 57 דרישת ... בחלקים: שיעורו: כדי לעבר את החודש (כלומר לקבוע ראש חודש ביום השלושים ואחד) יש לדרוש אפילו בחלקים, הם חלקי השעה הקטנים (ה'חלק' בחישובי המולד הוא אחד מאלף ושמונים בשעה; וראה שימוש במונח זה למשל בפדר"א ז, דף טז-ז, וכן בפיוט קד, טור 24-25, ועיין במבוא, פרק תשיעי, סעיף 6). כמוסים: צפונים בסוד העיבור. ובאצבע חקוקים: ובאצבע ה' רשומים וקבועים על פי התורה; ואפשר שהפייטן רומז כאן לקידוש החודש, שהוא מן הדברים שנתקשה בהם משה עד שהקב"ה הראה לו אותם באצבע. השווה מכילתא בא, מסכתא דפסחא א, עמ' 6: "'החדש הזה לכם" (שמ' יב, ב) ... רבי עקיבא אומר זה אחד משלשה דברים שנתקשה בהן משה והראהו המקום את כלן באצבע'.

הסוערה לנחם בנחמות כפולות / ועד יקבי המלך להשיתנה לגאולות
ועד מגדל שחננו אל / ועד צופה פני דמשק כהואל
זוהר הילכות שבת באמירה / כהררים תלויים בשערה 60
חודש תקנתו על פי עינינו / בשמוע מקודש החו' דש' <בזמנו
טוהר שבת מסיני כנמסרה / אילו זכו עם כהוגן לשמרה
יופי החודש בקדושה חמורה / זאת לנחם בענייה סוערה

אל נא

ובכן ענייה סוערה ל>א< נוח>מה<

1

אחים חוברו להנעים
בשען ח[... ..]שעים 65

60 כהררים] כתב כהררים ותיקן

58-59 הסוערה: ישראל שבגלות, שהיא 'ענייה סוערה'. **בנחמות כפולות**: השווה פסדר"כ נחמו יא (עמ' 280): 'חטאו בכפלים, ולקו בכפלים, ומתנחמים בכפלים ... "נחמו נחמו עמי" (יש' מ, א)'. ועד **יקבי המלך** ... **ועד מגדל שחננו אל**: על פי זכ' יד, י ('ממגדל חננאל עד יקבי המלך', וראה מדרשו בסמוך). ועד **צופה פני דמשק**: הלשון על פי שה"ש ז, ה, והשווה שהש"ר ז, ג: "צופה פני דמשק", א"ר יוחנן, עתידה ירושלים שתהא מגעת עד שערי דמשק, שנא' "משא דבר ה' בארץ חדרך ... ודמשק מנוחתו" (זכ' ט, א) ... עתידה ירושלים להיות מתרחבת בכל צדדיה עד שתהא מגעת לשערי דמשק ... עתידה ירושלים להיות מתרחבת בכל צדדיה ... הרי לארך, לרחב מנין, ת"ל "ממגדל חננאל עד יקבי המלך" (והשווה לנוסח דומה בפסדר"כ רני עקרה ז, עמ' 317). 60 **זוהר הילכות שבת**: הלכות השבת המזהירות והמאירות; השווה להלן, טור 114. **הילכות שבת** ... **כהררים תלויים בשערה**: השווה משנת חגיגה א, ח: 'הלכות שבת ... הרי הם כהררים התלויין בשערה, שהן מקרא מועט והלכות מרובות'. 61 **חודש** ... **בזמנו**: קביעת החודש ניתקנה בשמיעת אמירת 'מקודש החודש בזמנו' מפי בית דין; השווה לנוסח קידוש החודש במסכת סופרים יט, ז (עמ' 332): 'מקודש החדש, מקודש בראש חדש, מקודש בזמנו' וכו' (ראה גם במבוא, פרק שלישי, סעיף 111ב). 62 **טוהר שבת** וכו': אילו זכו ישראל לשמור את מצוות שבת בטהרתה, כפי שנמסרה מסיני; והפייטן אינו מפרש את תשובת התנאי, אך הוא רומז למעין המובא בשמו"ר כה, יב: 'א"ר לוי, אם משמרים ישראל את השבת כראוי אפילו יום אחד בן דוד בא, למה, שהיא שקולה כנגד כל המצות' (והשווה למובא בבבלי שבת קיח ע"ב: 'אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי: אלמלי משמירן ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד נגאלים'). 63 **יופי החודש**: פאר מצוות קידוש החודש. **בקדושה חמורה**: לא מצאתי ביטוי זה משמש לעניין ראש חודש, ואפשר שהפייטן בחרו כדי להפליג בחשיבות היום, או רמז בו לקדושת השבת שנצטרפה לקדושת ראש חודש. זאת: את ישראל (ראה לעיל, 50). **בענייה סוערה**: בדברי הנחמה שבהפטרות 'ענייה סוערה'.

1. **סיומות מקראיות**: פסוקים הפותחים בתיבת 'הנה'. 64 **אחים חוברו**: כנראה: שבת וראש חודש נצטרפו (אך אפשר שהפייטן רומז לישראל; ראה בטור 66).

בְּרִינַת פְּתִיגִיל אַחִים וְרָעִים
הִנֵּה מֶה טוֹ[ב וְיָמָה נָ]עִים

גוֹדֵל שְׁגִיחָם מִלְּהֶסֶר
וְ[שׁ]מִחְתָּם אִיךָ תִּיתִי־סֶר
דִּיצַת אִיּוֹם בְּעִיסוֹר לְהֶמְסֶר
הִנֵּה עַל הַהָרִים רָגֵל[וֹ] מִבָּשָׂר 70

ספר חסידים

הוֹאָחוּ בְּתֵאֵם בְּחִיבָה
חֲזוֹתָם [ב... ..] ה
וְשׁוֹלְשׁוּ כְחוֹט בְּגִזְרָה שְׁוֹה
הִנֵּה יוֹם יְיָ בָּא 75

זוֹהַר שְׁלִשְׁתָּן שׁוּמְעוּ בְּדַתּוֹ
בְּמִקְרָא [ב... ..] תֹּ
חֻבְרָה לְסוּעָ[ר] הַ בְּתַכְנוּנָתוֹ
הִנֵּה שָׁכְרוּ אִיתּוֹ

טָכַס בְּרִפְתָּ לִיבּוּבּוֹ 80
טַעַם מִתּוֹק כֶּת[... ..] בּוֹ
יְשׁוּעָה בְּבָשָׂרוֹ לְגוֹי אֲהוּבּוֹ
הִנֵּה יְיָ אֱלֹהִים [בְּחָ]זֵק [יָבוֹא]

ספר חסידים

כָּלּוּלִים בְּחֻדוֹת עֶלְץ
כָּגוֹן שְׁלִשָּׁה [וְשׁ]בָּעָה [...] רַץ 85

66 פתיגיל: מילה יחידאית הבאה ביש' ג, כד, והוא מעניין קישוטי הנשים ויופיין, ונראה שהפייטן דורשו מלשון שמחה וגיל, מעין הדרשה שבבבלי שבת סב ע"ב: 'פתיגיל ... פתחים המביאין לידי גילה' (ראה במבוא, פרק שביעי, סעיף 1). אחים ורעים: ישראל, על פי תה' קכב, ח. 67 הנה מה וכו': שם קלג, א, והמשך הפסוק: 'שבת אחים גם יחד'. 68 גודל שניהם: חשיבותם של שבת וראש חודש. מלהסר: שלא למעט. 69 תיתייסר: הקריאה מסופקת, ומשמע הטור כנראה: ושמתם של ישראל בעת הגאולה תהיה ללא צער וייסורים. 70 איוים: המקדש. בעיסור: כמו: בעישור (כסמל לשלמות הגאולה), אך הקריאה מסופקת, ואולי הוא: בעיטור, כלומר בפאר. להמסר: לתת; כלומר: והקב"ה יתן להם שמחה ודיצה בבניין המקדש בפארו ובעיטוריו. 71 הנה על וכו': נחום ב, א. 72 הואחו: חוברו כאחים. בתאם: בהתאמה; ומוסב שוב על שבת וראש חודש. 74 ושולשו כחוט: ונצטרפו יחדיו כחוט השזור משלושה סיבים עם הפטרת הנחמה; והלשון על פי קה' ד, יב. 75 הנה יום וכו': יש' ג, ט. 76 בדתו: במקרא. 78 לסוע[ר]ה: לישראל שבגלות. 79 הנה שכרו איתו: יש' מ, י; סב, יא. 80 טכס ... ליבובו: סידור ברכת ה' לישראל באהבתו ('ליבובו') בעת הגאולה. 83 הנה וכו': יש' מ, י. 84 כלולים: מיופים. בחדוות עלץ: בשמחה (סמיכות הנרדפים). 85 כגון שלשה [וש]בעה: משמעות הדברים אינה נהירה. [...] רץ: ניתן להשלים (על פי שרידי אותיות בכתב

לתְשׁוּעַת עֲנוּה בְּמַרְץ
הִנֵּה יְיָ ה[שְׁמִיעַ א] ל ק[צַה הָאֲרָץ]

מוֹהֲרָה הַשְׁמִיחָה מִתּוֹךְ אֶהְבָּה
בְּנוֹפֶת [צו]פִי[ם] לְתִקְוָה
[נ.] לְבִשׁוֹרֶת נְאוּה 90
הִנֵּה כְבוֹד אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בָּא

[ס.] הַקָּשִׁיב לְחַוּוּה
סְבוֹתֵי מִצּוֹת שֶׁבֶת לְנוּוה
[ע..] וּר חוֹדֶשׁ הָאָזִין לְרוּוה
הִנֵּה יְיָ מִצְוּוה 95

[פ]תְּחִים וּמְזוּזוֹת בְּאוֹלָמוֹ
יְכוֹנֵן לְמַסְלָדֵי נוֹעֲמוֹ
צוֹהֵר עוֹז בְּהַקִּימוֹ
הִנֵּה יְיָ יוֹצֵא מִמְּקוֹמוֹ

קְבוּצִים בְּחוּצָן יִינָשְׂאוּ 100
קֵהֵל בְּגוּלָה יוֹפְלָאוּ
רִינָתָם בְּצֶהֱל עֵת יִגָּאוּ
הִנֵּה אֱלֹה מֶרְחוּק יְבוֹאוּ

שְׁנוֹתָם פִּימֵי הָעֵץ לְהַכִּין בְּשֹׁפֶר
שְׁמוֹתָם לְהַסִּיר מִחֹפֶר 105

היד: לאָרֶץ, אך אולי הוא לְחַרֶץ. 86 עֲנוּוה: הניקוד על פי כתב היד, ומשמעו כנראה: השפלה והענייה, ישראל שבגלות. 87 הנה וכו': יש' סב, יא. 88 מוהרה ... אהבה: זמן הגאולה והשמחה הוחש, מתוך אהבת ה' לעמו. 89 בְּנוֹפֶת [צו]פִי[ם]: על פי תה' יט, יא. 90 נאוּוה: ישראל, על פי שה"ש א, ה. 91 הנה כבוד וכו': יח' מג, ב, ובפסוק: והנה. 92 הקשיב לחוּוה: כנראה: השמיע וסיפר, אך ההקשר לקוי. 93 סְבוֹתֵי: אולי: הקפתי את ישראל (במצוות השבת). לנוּוה: כדי לייפותם. 94 [ע..] וּר: אולי: עבד. האזין: השמיע. לרוּוה: להרוות את ישראל, להיטיב להם. 95 הנה וכו': עמוס ו, יא. 96 וּמְזוּזוֹת: לעניין מזוזת השער שבמקדש השווה יח' מו, ב. באולמו: במקדש. 97 לְמַסְלָדֵי נוֹעֲמוֹ: למשבחים את טובו, לישראל. 98 צוֹהֵר עוֹז: את משכן עוזו המזהיר, המקדש; והשווה גם ויק"ר לא, ז (עמ' תשכד): 'חלונות היו לבית המקדש, ומשם האורה יוצאה לעולם' (על פי שפיגל). 99 הנה וכו': מיכה א, ג (ויש' כו, כא). 100 קְבוּצִים: ישראל הנאספים ממקומות גלותם. בְּחוּצָן יִינָשְׂאוּ: על פי יש' מט, כב. 101 קֵהֵל בְּגוּלָה: קהל ישראל שגלו. יוֹפְלָאוּ: ייעשו אתם נפלאות. 102 יגָאוּ: יתרוממו משפלותם. 103 הנה אלה וכו': יש' מט, יב. 104 כימי העץ: על פי יש' סה, כב, ומשמעו: לאורך זמן. בִּשְׁפֶר: ביופי. 105 מִחֹפֶר: מבושה.

תֹּקֶף שְׁלוֹם עֵת יִסְפָּר
הֵנָּה בָּאתִי בַּמְּגִילָת סֵפֶר

וּבִכָּן עֲנִיָּה סוּעַ <רָה> ל־<א> נוּחַ <מָה>

17

עֲנִיָּה / אֶפֶרַת רֶנָּן הַמְּשׁוֹלֵשׁ
בְּגִיל שַׁבָּת וְחוֹדֶשׁ פֹּלֵשׁ

110 עֲנִיָּה < / גּוֹדֵר [פֿ]רֵץ [...] יִצְחָק
דְּרִישֵׁת נְבִיא שְׁמוֹ צִמָּח

עֲנִיָּה > / הַמוֹנֵעַ [מֵת ...] עֵים שְׁמוֹת
וְיַעֲדֵם נֶצַח נְעִימוֹת

ענ'יָה / זוהר אימרות'יה זקוקים מונעמים
חישוב שפּת וחו'דש מותאמים 115

עֲנֵיָהּ < / טְכוּסָה [...] לֵת [...] חֶר
יְדִידוּתֶיהָ כְּכֵלֶת נוֹהֵר

עַנְיָה < / פְּלוּלָה [...]]
לִוְבָבוּ בְּעֵשֶׂר מִקְּפֹת

120 עֲנֵיָהּ < / מוֹכֵנָה מִימּוֹת [עוֹלָם] >
נֶהֱגָה אוֹתוֹתֶיהָ סְדוּרִים מֵעוֹלָם

107 הנה באתי וכו': תה' מ, ח.

זי. 108 ענייה אפודת רנן המשולש: כנסת ישראל המקושטת ('אפודה') בשלוש השמחות (שבת, ענייה וראש חודש). 109 פולש: פרץ, התפשט (מוסב על הגיל). 110-111 גודר [פ]רץ: המשיח, יש' נח, יב. י[צ]מח ... שמו צמח: על פי זכ'ו, יב. 112 המונע[מת] וכו': אולי יש להשלים: [בְּשֶׁבַע] עֵינִים שְׁמוֹת, והשווה שה"ש זוטא א, א (דף ב): 'שבעים שמות קרא לישראל' (וכלם מנויים שם). 113 וזיעדם: והועיד להם; אך אולי יש לנקד (בניגוד לכתב היד): וזיעדם. נצח נעימות: על פי תה' טז, יא. 114 זוהר אימרותיה: מצוותיה המאירות (ראה לעיל, 60). זקוקים: מזוקקים, צרופים; וללשון הטור השווה תה' יב, ז. 116 טכוסה: סדורה ומיופה, ואולי אפשר להשלים: בְּתִכְלֶת מִבְּחָר. 117 ידידותיה: הניקוד בכתב היד, ואולי צריך להיות: יְדִידוּתֶיהָ (וראה בטור 10 ובביאורו). ככלת נוהר: ככלה שפניה נוהרים. 119 לובבו: חובבו. בעשר מוקפות: אולי: בעשר קדושות המקיפות זו את זו, על פי משנת כלים א, ו-ט: 'עשר קדושות הן, ארץ ישראל מקודשת מכל הארצות ... עיירות המוקפות חומה מקודשות ממנה' וכו', וסוף הרשימה: 'קודש הקדשים מקודש מהם'. 120 מימות [עו]ל[ם]: הלשון על פי דב' לב, ז. 121 נהג: אולי יש לנקד: נִהְגָּה. אותותיה: כנראה: סדרי זמניה (מלשון 'והיו לאתות ולמועדים', בר' א, יד).

ענִיָּה < / ש [...] חק[ו]קוֹת
עוֹז נְאוֹת קוֹדֶשׁ לְנִקּוֹת

ענִיָּה / פְּתָחִים לְהַרְבֵּי[ע] נְאֻהִים
צְמוּדִים בְּשִׁבְעָה זְהָבִים 125

ענִיָּה < / קְרוּאָה בְּשֵׁם יוֹצֵר עוֹלָמוֹת
רִינוֹן אֲבָנֵי פוֹךְ לְכוֹנֵן בְּנִעִימוֹת

ענִיָּה < / ש [...] אֲדִיר בְּגִבּוֹרָה
תּוֹקֵף שִׁבְתָּ וְחוֹדֶשׁ < נְנָעִים בְּתוֹדָה וְקוֹל זְמֶרָה

[וב] כֵּן עֲנִיָּה סוּעַ < רָה > ל < א > נוח < מָה >

27

אֲרָבַע [...] יָמָה 130
כִּי תִבִיעַ זְמֶר לְהוֹצִיא נְחֻמָּה

פִּזְמוֹן <
וְתִהְיֶה חוֹמָה / לְאֲנֵי חוֹמָה

וב < כֵּן > עֲנִיָּה < סוּעַ < רָה > ל < א > נוח < מָה >

גָּבְרוּ עָלֶיהָ אֲרָבַע עַל אֲרָבַע בְּעֶרְמָה
עַד תְּדוּשׁ בְּרִזָּל לְדוֹק [מָה...] 135

122 ש [...] : נראה להשלים (על פי שרידי האותיות והניקוד בכתב היד): שִׁפְתוֹתֶיהָ כְּשָׁנִי (השווה שה"ש ד, ג). 123 נאות קודש: ארץ ישראל (השווה יר' לא, כב). לנקות: לטהר. 124 פתחים ... נאהבים: שיעורו: להרביץ (בפוך ובזהב) את הפתחים הנאהבים (שערי ירושלים). 125 צמודים: מחוברים, והכוונה כאן: מצופים. בשבעה זהבים: השווה שמו"ר לה, א: 'שבעה זהבים היו בבית המקדש, זהב טוב, זהב טהור, זהב שחוט, זהב סגור, זהב מזוקק, זהב פרווים, זהב מופז' (וראה גם ירושלמי יומא ד, ד, דף מא ע"ד). 126 ענִיָּה < ... עולמות: ישראל קרואים בשם ה', על שום 'כי שם ה' נקרא עליך' (דב' כח, י; והשווה גם לעיל, סה, 18). 127 רינון אבני פוך: אבני הפוך המרנינות, והעניין על פי יש' נד, יא. 128 אדיר בגבורה: כינוי להקב"ה, אך הקריאה מסופקת. 129 בתודה וקול זמרה: על פי יש' נא, ג.

131 כי: כך בכתב היד, ועל פי תבנית הפיוט ראוי שיהיה: עד. 132 ותהיה חומה: על שום 'ואני אהיה לה ... חומת אש סביב' (זכ' ב, ט). לאני חומה: לישראל, על פי שה"ש ח, י. 134 ארבע על ארבע: ארבע מלכויות מכופלות, והן נמנות במחרוזות הבאות. השווה מדרש תהלים ו, ב (דף ל): "על השמינית" (תה' ו, א), על ארבע גליות שהן שמונה מלכויות ... בבל כשדים, מדי פרס, יון ומקדון, ישמעאל ואדום' (וראה במבוא, פרק שמיני, סעיף 5א). 135 תדוש ברזל לדוק: תפורר את המלכות הרביעית המשולה לברזל, ועל פי דנ' ב, לה; מד. לדוק: הניקוד בכתב היד, ומשמעו כנראה:

פז>מון<

וְתִהְיֶה חוֹמַת אֵשׁ / לְבֵית יַעֲקֹב אֵשׁ

וב>כן< ענ>יה> סו>ערה> לא נוחמה>

הָמוּ עָלֶיהָ כְּהִמּוֹת יָמִים

ע>ד< תוֹפִיעַ וְתִשׁוּב אֵלֶיהָ בְּרַחֲמֵי[ס]

וְתִהְיֶה חוֹמָה / לְאֹנִי חוֹמָה

140

וב>כן< ענ>יה> סו>ערה> ל>א< נו>חמה>

זְרוּעָה כְּכַפְלָה מְלָכוֹת כְּשָׁדִים

ע>ד< תַּחֲוֹן עֲמָךְ בְּצֶדֶק אֲבוֹת הַחֲסִידִים

וְתִהְיֶה חוֹמַת אֵשׁ / לְבֵית יַעֲקֹב אֵשׁ

וב>כן< ע>ניה> סו>ערה> לא נוחמה>

145

טוֹלְטָלָה חֲמָשִׁים וּשְׁתַּיִם בְּמַלְכוֹת מְדִי

ע>ד< תִּזְמֶן יִשַׁע וְתֵשׁ [...] מִחֲמַדִּי

[וְ]תִהְיֶה חוֹמָה / לְאֹנִי חוֹמָה

וב>כן< ענ>יה> סו>ערה> ל>א< נו>חמה>

כּוֹפְלָה לְמֵ[דִי] מֶלְ[כ]וֹת פָּרֶס

ע>ד< תִּלְוֶה לְעַמְּךָ וּגְאוֹן צַר תִּהְרַס

150

וְתִהְיֶה חוֹמַת אֵשׁ / לְבֵית יַעֲקֹב אֵשׁ

וב>כן< ע>ניה> סו>ערה> לא נוחמה>

מְלָאוֹת מָאָה וּשְ�מוֹנִים [מֵ]לְ[כָ]ה יוֹן

להפוך לשחק דק; אך נראה יותר לנקד: לְדוֹק (כלומר: לפורר עד דק); וללשון 'תדוש ... לדוק' השווה גם יש' מא, טו. 136 חומת אש: השווה לעיל, 132. לבית יעקב אש: על פי עוב' א, יח. 138 המו ... ימים: על פי יש' יז, יב; ובמחרוזת זו הייתה אמורה להיזכר מלכות בבל, אך אין היא באה בנוסח שלפנינו. 139 ותשוב אליה ברחמי[ס]: על פי זכ' א, טז. 142 זרועה: כך מנוקד בכתב היד, וקשה. ואולי יש לנקד: זְרוּעָה, כלומר: תוקף שלטונה. ככפלה: לשון כפל בא משום היות מלכות כשדים בת זוגה של מלכות בבל. 146 חמשים ושתים: מניין שנות מלכות מדיי; השווה ויק"ד כט, ב (עמ' תרע). 147 תזמן: האקרוסטיכון לקוי, ונראה שצריך להיות: תִּימֶן (וגם הוא לשון זימון). 150 כופלה: ראה לעיל, 142. 154 מאה ושמונים ... יוון: למניין זה של שנות מלכות יוון השווה

155 <ד> תַּנַּחֵם לַעֲמֹךְ וְתִנְקֹם [...] <ד>

[וְתִהְיֶה חוֹמָה / לְאֲנִי חוֹמָה]

[ובכן עניה סוערה לא נוחמה]

סוֹגְרָה בְּמוֹ [...] לַח [מ] לְכוּת מְקַדּוֹן
<ד> תַּעֲקוֹר מְ[כ] ל [גִּיא] זְ[ד]וֹן

160 וְתִהְיֶה חוֹמַת אֵשׁ / לְבֵית יַעֲקֹב אֵשׁ

[ובכן עניה סוערה לא נוחמה]

פּוֹזְרָה תִּשְׁעַ [מ] אֹאֲ[ת] שְׁמוֹנִים וְשֵׁשׁ בְּמַלְכוּת יִשְׁמַ [עא] ל [וּא] דוּם
עַד תַּצְדִּיק עַמְּךָ דוֹד צַח וְאָדוּם

וְתִהְיֶה <יָה> חוֹמָה / לְ[אֲנִי חוֹ] מְ[ה]

165 וּבְכֵן <ע> נִיה <סו> עֵרָה לֹא נוֹחַמָה <

קָדֵר כְּבוֹדָהּ בְּכִיפּוֹל מַלְכוּת יִשְׁמַעְאֵלִים
<ד> תִּרְחַם עַמְּךָ יוֹנְקִים וְעוֹלָלִים

וְתִהְיֶה <ח> חוֹמַת אֵשׁ / לְבֵית יַעֲקֹב אֵשׁ <

[ובכן עניה סוערה לא נוחמה]

170 שְׁלֹשִׁים וְשָׁלוֹשׁ וְאַרְבַּע מֵאוֹת קֶץ הָרֶס בְּעוֹלָם

170 בעולם] ב' תלויה

ויק"ר שם, וסדר עולם רבה ל (דף עא). 155 לעמך: כמו: את עמך. 159 [גיא] ז[ד]וֹן: ההשלמה על פי שרידי אותיות וניקוד בכתב היד (אם כי האות הראשונה נראית יותר כב' ולא כג', אך הצירי תחתיה ברור וניכר רווח בינה לבין שרידי הא'), ומשמעו: ארץ הרשעה. 162 תשע [מ]א[ו]ת] שמונים ושש וכו': הנוסח מעובד, והתאריך (לחורבן) יצא מידי מעתיק מאוחר, והוא מכוון לשנת 1054 (יהלום, חילופי מלכויות, עמ' 11, וראה במבוא, פרק שמיני, סעיף 5א). ונראה שבנוסח המקורי דובר כאן על מלכות אדום בלבד, ותיבת 'שמעאל' היא תוספת המעתיק, ואין בה צורך, שכן הישמעאלים נזכרים בהמשך (בטור 166; וראה במבוא, שם, הערה 66). 163 דוד צח ואדום: על פי ש"ה, י. 166 בכיפול מלכות ישמעאלים: במלכות ישמעאלים (המוסלמים), שהיא כפילתה (בת זוגה) של מלכות אדום (ראה לעיל 134, 142, 150). 167 יונקים ועוללים: השווה תה' ח, ג. 170 שלושים ... קץ הרס בעולם: תאריך הגאולה ('קץ הרס') נרמז כאן, אך סביר שמעתיקים שלחו בו יד (ראה יהלום שם, ובמבוא, פרק שמיני, סעיף 5א, הערה 67). ואולי יש לגרוס: 'קץ חרס', כלומר קץ מלכות ישמעאל המסומלת בחרס בחזון הצלם שבדניאל (ראה במבוא, שם).

ע>ד< תת[...] עמך לשבור מוטות עולם

ות>היה< חומה / >לאני חומה<

וב>כן< ע>ניה< סו>ערה לא נוחמה<

ובכן ה[נה ...]

37

באבני אקדח / בבוהק בוחן

בגדרת גזית / [בדפנות דביר] 175

[בחדר היכל] / בוותק וועד

בזר זהב / בחוסן חופה

בטכס [טיעות] / [ביסודות יקר]

בכתר כבוד / בלגית לוחות

במוסר מוסד / בנעמת נז[אי] 180

[בששון ספיר] / בעטרת עוז

בפקעי פוך / בציפוי צלעות

בקיבוע ק[לי]עה / [בר ... ר ...]

בשלהבת שכינה / בתוקף תפארה

ובכן ונקדי[ש ...]

ח

אש>ר< עמו ידי / אותו באפדי 185

מלכות בכבודי / אודע ל[...]

171 עולם] בין השיטין בסיום שורה 174-184 כה"י כפי שהוא לפנינו מחורר, אך בהדפסת שפיגל השלמות רבות, ואפשר שבשעה שהוא ראה את כה"י היה מצבו טוב יותר. ההשלמות על פי שפיגל

171 לשבור מוטות עולם: על פי וי' כו, יג.

ז'. כותרת הפיוט כנראה: ובכן ה[נה אנכי מרביץ בפוך (אבניך)], והפייטן מונה במה יפאר הקב"ה את ירושלים לעתיד לבוא. 174 באבני אקדח: על פי ראש הפטרת ענייה סוערה (יש' נד, יב). בבוהק בוחן: בבוחן מבהיק; ו'בוחן' הוא כנראה מבצר (על פי יש' כח, טז, והשווה שם לב, יד, ולעיל, סז, 13). 176 בוותק וועד: במקום התכנסות ('וועד') הגון. 177 בזר זהב: על פי שמ' כה, יא ועוד. בחוסן חופה: בחופה מחוזקת ונאה (והוא כינוי למקדש). 178 בטכס טיעות: בנטיעות סדורות, סמל לבניין המקדש. 179 בלגית לוחות: בשני לוחות הברית הנלווים זה לזה. 180 במוסר מוסד: כך בכתב היד, אך נראה יותר: במוסד מוסד, על פי יש' כח, טז. נז[אי]: יופי. 181 בששון ספיר: באבני ספיר המשמחות את רואיהן (השווה יש' נד, יא). 182 בפקעי פוך: בפקעים (הם קישוטים שבמקדש, השווה מל"א ו, יח ועוד) עשויים אבן פוך יקרה. בציפוי צלעות: בצלעות (יציעי המקדש, ראה שם ח ועוד הרבה) מצופות (בזהב). 183 בקיבוע ק[לי]עה: במקלעות קישוטיות שייקבעו במקדש (השווה שם יח ועוד). 184 בשלהבת שכינה: בשכינה המתגלה באש. ח. 185 עמו ידי: ידי ועזרתי עמו לגאול אותו, והלשון על פי תה' פט, כב. באפדי: בקשטי ובפארי.

[... ..] / לעם יְדִידִי
 בְּרֵאתִי לְכַבֹּדִי / אֶקַח מוֹעֵדִי
 לְמִלְאָךְ הוֹדִי / אֶעֱדֹךָ עָדִי
 [... ..] / אֵל תִּפְחָדִי 190
 צִדְקֵי הַגִּידִי / נוֹרְאוֹתֵי אֵל תִּכְחָדִי
 וּבִמְקַדִּישֵׁי שְׁמִי ב[... ..] ה[... ..]

כַּכְּתוּב וּקְרָא זְהָה אֵל זְהָה וְאֵהָמֶר <קְדוֹשׁ> <קְדוֹשׁ> <קְדוֹשׁ> יי צבאות מלא כל הארץ
 כבודו <ישׁ' ו, ג>

קיב. מעריב לשבת שובה

מעריב <שובה>

שׁוּבָה יֵשׁׁרָאֵל / אֶמְרֵתִי לָכֶם
 בִּיצֹר טוֹב תִּשְׁמַע תִּפְלֹתְכֶם
 גַּם מַעְרִיב עֲרָבִים בַּעֲשֶׂרֶת הַיָּמִים יִקְבְּלֶכֶם
 דּוֹדִים לְבָרְכוּ קָרְעוּ לְבַבְכֶם וְאֵל בְּגִדֵיכֶם

ברוך... המעריב ערבים

עַד יֵי / הָיוּ שְׁבִים שׁוֹשֵׁן סוּגִים 5
 וְתָרְבוּ וְתִפְרוּ כְּדָגִים
 זֶרַע קָדֵשׁ בְּנַחַת מִתְעַנְּגִים
 חוֹלֵת אֶהְבֶּה מֶה יִפִּית וּמֶה נַעֲמֶת בְּתַעֲנוּגִים

ברוך... אוהב

אֱלֹהֶיךָ / טִיהַרְךָ מִכָּל פְּשָׁעִים וּמַעֲלִים
 יִישָׁר לְפָנֶיךָ אֲרָחוֹת וּמִסְלּוּלִים 10
 פְּהַעֲבִירְךָ בְּשָׁנִים עֶשֶׂר שְׁבִילִים
 לְהוֹדִיעֶךָ קוֹשֵׁט אֲמָרִי אֶמֶת הַגְּדוּלִים

קיב. מקור: Ms. Heb. e. 39 (2712/18) דף 105. נדפס: זולאי, מערבות, עמ' רח (344).

188 בראתי לכבודי: על פי יש' מג, ז. אקח מועדי: על פי תה' עה, ג. 189 אעדך עדי: יח' טז, יא.
 קיב. פסוק המסגרת: הושע יד, ב (הפטרת היום). 2 ביצר טוב: מתוך תשובה ומעשים טובים.
 3 מעריב ערבים: כינוי להקב"ה, והוא לשון מעבר לברכה. בעשרת הימים: בעשרת ימי תשובה.
 4 דודים: כינוי פנייה לישראל. קרעו... בגדיכם: יואל ב, יג. 5 שושן סוגים: כינוי לישראל, על
 שום שה"ש ז, ג. 7 בנחת: בשבת. 8 חולת אהבה: ישראל, על פי שה"ש ב, ה. מה יפית...
 בתענוגים: שם ז, ז. 11 בשנים עשר שבילים: בים סוף; השווה למכילתא בשלח, מסכתא דויהי
 בשלח ד (עמ' 100): 'נחלק (הים) לשנים עשר גזרים'. 12 להודיעך... אמת: מש' כב, כא.

מושל בכל מפעלים
נתיב ישר לך בין גלים
סומך יי לכל הנופלים 15
עיברך בים והכהו לשבעה נחלים
והדריך בנעלים

בגילה

כי / פעלנו גניי בתשובה קבלינו
צומינו צפה מלכנו
קרב קץ ישעינו 20
ונכתירך כהכתירוך הורינו
ואין צור כאלהינו

זה צור... <

כשלת בעוניך / רחש לעמו אל
שובי בתולת יש <ראל>
תחזה מלך ביפיו בבנין אריאל 25
גואלכם קדוש יש <ראל>

ברוך... < צור ישראל וגואלו >

עלינו צלי נורא עלילה
ימים עשרה לשוב עדיו סגולה
נם חוקר לב סוכתם לשכללה
אמרו בלבבכם על משפכם ודומו סלה 30

ברוך... < פורס

13 מושל בכל מפעלים: הקב"ה. 15 סומך ... הנופלים: תה' קמה, יד. 16-17 עיברך: העבירך. והכהו ... בנעלים: על פי יש' יא, טו, והפסוק מדבר בגאולה העתידה, אך נראה שהפייטן מפרשו על קריעת ים סוף. 18 כי פעלנו גניי: אף על פי שחטאנו. 19 צומינו: מכוון לצום יום הכיפורים הקרב. צפה: ראה. 21 כהכתירוך הורינו: כשם שהמליכוך אבותינו על ים סוף (והוא מעבר לפסוק הסמוך). 22 ואין ... כאלהינו: שמ"א ב, ב. 24 שובי ... יש <ראל>: יר' לא, כ. 25 תחזה ... ביפיו: על פי יש' לג, יז, ומשמעו: תראה את הקב"ה בתפארתו. אריאל: המקדש וירושלים, על פי יש' כט, א. 26 גואלכם ... יש <ראל>: יש' מג, יד. 27 עלינו ... עלילה: משמעו: צלו של הקב"ה ('נורא עלילה', על פי תה' סו, ה) פרוש עלינו; אך בראש הטור חסרה כנראה תיבה אחת (ראה במבוא, פרק שלישי, סעיף 10, הערה 163). 28 ימים ... סגולה: שיעורו: כדי שישראל ('סגולה') ישובו עדיו (השווה יואל ב, יב) בעשרת ימי תשובה. 29 נם חוקר לב: אמר הקב"ה (על שום יר' יז, י). סוכתם: את בית המקדש. לשכללה: לבנות בפאר. 30 אמרו ... סלה: תה' ד, ה.